

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ У ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ

FEATURES OF THE PUBLIC SERVICE IN THE RULE-OF-LAW STATE

Леонович М.Ю., курсант II курсу
Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У сучасному світі, де виклики та завдання стають все більш складними, публічна служба в правовій державі має вкрай важливе значення для забезпечення ефективності та справедливості в усіх сферах діяльності.

Перед публічними службовцями постають складні завдання забезпечення прав та свобод громадян, розвитку економіки, охорони навколишнього середовища та багатьох інших аспектів, що визначають якість життя будь-якого сучасного суспільства.

Дана наукова стаття присвячена дослідженню особливостей публічної служби в контексті правової держави. Автор систематизує поняття та принципи публічної служби, розглядає її роль у забезпеченні функцій правової держави. Особлива увага приділяється розгляду ролі публічної служби в гарантуванні прав та свобод громадян, її співвідношенню з іншими сферами суспільства.

Автор аналізує чинники, що впливають на ефективність публічної служби в контексті розвитку правової державності. Загальний підхід статті полягає в тому, щоб розкрити роль та місце публічної служби в сучасних умовах, здійснити аналіз відповідності цієї інституції принципам правової держави та запропонувати конструктивні рекомендації для її подальшого розвитку в контексті забезпечення правових стандартів та норм.

Загальний підхід дослідження полягає в розкритті ключових аспектів публічної служби як важливого елемента правової держави.

Проведене дослідження є актуальним в контексті сучасних викликів правової держави, а отримані результати можуть бути використані для подальших наукових досліджень, спрямованих на удосконалення інституту публічної служби у правових державах.

Подана до розгляду наукова стаття сприяє глибшому розумінню і значущості публічної служби у правовій державі, а також викликає до роздумів і подальшого обговорення перспектив розвитку цього важливого соціального інституту в контексті викликів і можливостей, які стоять перед правовими державами сьогодення.

Ключові слова: публічна служба, права держава, публічний службовець, державне управління.

In today's world, where challenges and tasks are increasingly complex, public service under the rule of law is essential to ensure efficiency and fairness in all spheres of activity. Public servants are faced with the task of ensuring the rights and freedoms of citizens, economic development, environmental protection, and many other aspects that determine the quality of life in society.

This scientific article is devoted to studying the peculiarities of public service in the context of the rule of law. The author systematizes the concepts and principles of public service and considers its role in ensuring the functions of the legal state. Special attention is paid to consideration of public service's role in guaranteeing citizens' rights and freedoms and its correlation with other spheres of society. The author analyzes the factors affecting the effectiveness of public service in the context of the development of legal statehood. The general approach of the article is to reveal the role and place of the public service in modern conditions, analyze the institution's compliance with the principles of the rule of law, and offer constructive recommendations for its further development in the context of ensuring legal standards and norms.

The general approach of the research is to reveal the key aspects of public service as an essential element of the rule of law. The article provides an analytical overview of this area's current state of affairs. It highlights problematic aspects that must be paid attention to in order to improve legislation and public service practice further.

The conducted research is relevant in the context of modern challenges of the rule of law, and the obtained results can be used for further scientific research to improve the institution of public service in rule-of-law states.

This article contributes to a deeper understanding and significance of public service in a state governed by the rule of law. Also, it provokes reflection and further discussion of the prospects for developing this critical social institution in the context of the challenges and opportunities facing the states governed by the rule of law today.

Key words: public service, rule of law, public servant, public administration.

Актуальність теми даної наукової статті визначається сучасними викликами та тенденціями, що існують в умовах стрімкого розвитку технологій та глобалізації, в яких публічна служба повинна адаптуватися для забезпечення ефективної взаємодії з громадянами. Забезпечення прозорості та відкритості у роботі публічних службовців сприяє встановленню довіри громадськості та розвитку демократичних інститутів.

Впровадження та оптимізація правових реформ потребує кваліфікованих та етичних публічних службовців, які дотримуються принципів правової держави. Боротьба з корупцією вимагає вдосконалення системи публічної служби. Інститут публічної служби грає ключову роль у вирішенні, в тому числі, й глобальних проблем, таких як зміни клімату та пандемії, вимагаючи компетентності та ефективної співпраці між різними органами державної влади та місцевого самоврядування.

Отже, вивчення особливостей публічної служби в правовій державі стає важливим кроком у напрямку розуміння та вдосконалення механізмів, які забезпечують правовий порядок та ефективність сучасного публічного адміністрування

Результати дослідження. Розвиток основних конституційних принципів та історичний аналіз конституційного

процесу в Україні є актуальним для аналізу діяльності публічної влади та, відповідно, визначення фактичного рівня сформованості та дієздатності конституційної концепції державності на поточному етапі.

Розвинене законодавство ще не свідчить про наявність в суспільстві правової державності. Натомість, одним із його показників є наявність ефективної та прозорої публічної служби.

Поняття публічної служби та публічного службовця використовувалися в дореволюційному праві та законодавстві, але в радянський період виключалися з обговорення, оскільки теорію державного управління визнавали буржуазною наукою.

Визначення публічної служби впливає з поєднання термінів «служба» та «публічний». Службу можна визначити як вид громадсько-корисної діяльності чи як соціально-правовий інститут, як систему державних органів, а також як професійну діяльність службовців із організації та реалізації повноважень державних, громадських та інших структур.

Термін «публічний», в свою чергу, означає «здійснюваний в присутності громадськості, публіки, відкритий, голосний», а в другому значенні – «громадський, перебуваючи в розпорядженні суспільства, не приватний».

Отже, ключовими смисловими домінантами тут є поняття державної структури та громадського блага, а публічна служба повинна розумітися як соціально-правовий інститут, що реалізує громадянське право на державне управління [1, с. 70].

У зарубіжній політико-правовій літературі публічна служба розуміється достатньо широко, як «інституціоналізована легальна соціально-політична система, що реалізує артикульовані громадські інтереси конкретної демократичної спільноти та служить меті збереження та розвитку цієї спільноти як цілісного об'єкта відповідно до пануючих в суспільстві уявлень та морально-етичних норм» [2, с. 115]. На основі розробок зарубіжних вчених вітчизняні дослідники виділяють п'ять основних видів публічної влади:

- міжнародна публічна влада міжнародної спільноти: суверенних держав (ООН) чи держав одного регіону (ЄС);
- публічна влада держави, державна влада, коли органи державної влади виступають як представники всієї державної спільноти;
- політична недержавна влада територіальної автономії;
- політична недержавна влада муніципального утворення;
- елементи публічної влади в діяльності громадських об'єднань [3, с. 232–233].

Отже, у більшості сучасних демократичних країн публічна служба розглядається не лише як державна, тобто підпорядкована державній системі та обслуговуюча інтереси держави, а саме як "публічна", що реалізує конституційне право народу на участь у справах держави. Законодавче закріплення окресленої ідеї міститься у приписах статей 38 та 43 Конституції України.

Основний акцент у розумінні ролі публічної служби в правових державах робиться на ключових аспектах її функціонування.

Важливим елементом є врахування принципів, на яких базується правова держава, таких як верховенство права, прозорість та демократія. Ці принципи формують контекст, в якому здійснюється публічна служба.

Процес становлення принципів публічної служби у правових державах можна проілюструвати історичним прикладом. У період становлення концепції правової держави в Європі, публічна служба виступала як ключовий інструмент впровадження принципів правової держави в життя. Наприклад, в період Великої Французької Революції та формування перших конституцій, виникла необхідність у створенні системи публічної служби, яка б гарантувала верховенство права, захищала права громадян та забезпечувала ефективну роботу державних інститутів [7, с. 9].

З того часу концепція правової держави поширилася на багато країн світу, а публічна служба залишається ключовим засобом впровадження цих принципів у реальному

житті [8, с. 54]. Вона взаємодіє з іншими складовими суспільства, такими як громадянське суспільство, бізнес-сектор, та інші, для досягнення гармонії між інтересами громадян та сталого розвитку.[9].

Невід'ємною частиною роботи публічних службовців є високий рівень професіоналізму та необхідність неухильного дотримання етичних норм. Специфіка правової держави вимагає, щоб службовці виконували свої обов'язки на основі принципів неупередженості, справедливості та цілісності [4, с. 91].

Громадянська участь і прозорість є ключовими аспектами взаємодії публічної служби та правової держави. Участь громадян у процесах прийняття рішень є важливою умовою відповідності дій публічної служби очікуванням громадян та їхніх прав. Слід наголосити і на гарантуванні захисту права на публічну службу в порядку адміністративного судочинства, як складової правової держави.

Правники слушно пропонують закріпити на законодавчому рівні «принцип релігійної нейтральності», зміст якого бачать у недопущенні впливу релігійних переконань на здійснення державної служби [5].

Особливу увагу слід приділити відповідальності та юридичній обов'язковості в діяльності публічних службовців. У правових державах встановлення чіткої відповідальності за дії та рішення службовців є ключовим моментом. Юридична обов'язковість виконання законів та норм є запорукою недопущення зловживань та корупції [6, с. 585–586]. Крім цього, акцент має бути поставлений на персональній відповідальності кожного публічного службовця за свої дії та рішення, за кожний підпис поставлений представником влади.

Сьогодні, пріоритетний напрямок реформування державної служби, як складової публічної, вчені бачать у цифровізації. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій підвищує ефективність державно-службової діяльності [10, с. 22].

Отже, публічна служба в правовій державі виступає як стабілізуючий фактор, що забезпечує дотримання принципів верховенства права, справедливості та відповідальності. Особливості цього взаємозв'язку покладають великі вимоги до професіоналізму, етики та відповідальності публічних службовців, що є необхідними умовами забезпечення сталого розвитку суспільства в умовах правової держави.

Це означає, що роль публічної служби в правових державах визначається принципами, що забезпечують справедливість, ефективність та відповідальність у діяльності державних інституцій.

Розуміння особливостей цієї взаємодії є критично важливим для забезпечення сталого розвитку суспільства та збереження принципів правової держави, особливо враховуючи суспільно-політичні умови, в яких на даний момент знаходиться наша держава.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимків В. М. Понятійні аспекти становлення публічної служби в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2012. № 3. С. 70–73.
2. Недобор І. В. Теоретичні основи становлення публічної служби в Україні. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія Державне управління. 2018. № 1. Том 29 (68). С. 114–117.
3. Сіцінський А. С. Управління державною службою в умовах розвитку демократичного суспільства. Актуальні проблеми державного управління. 2008. Випуск 4 (34). С. 231–239.
4. Публічна служба : навч. посіб. С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, Є. І. Бородін [та ін.] ; за заг. ред С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 384 с.
5. Федчишин С.А. Релігійна нейтральність як принцип державної служби в Україні Jurnalul juridic national: teorie și practică, 2020 URL https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/98533
6. Попова О. В. Поняття та ознаки публічної служби в Україні. *Форум права*. 2011. № 4. С. 583–587.
7. Петренко О. С. Формування інтегрованого інституту публічної служби в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ.упр. : спец. 25.00.03 «Державна служба». Дніпропетровськ, 2008. 20 с.
8. Стельмашук Л. С. Співвідношення понять «публічна служба» та «державна служба». Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президенті України. 2009. № 1. С. 52–62.
9. Біла-Тіунова Л. Р. Публічна служба як адміністративно-правова категорія. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії*. 2009. Том 8. С. 142–154. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3805/Bila_Tiunova_Publ_slujba.pdf?sequence=1.
10. Федчишин С.А. Цифровізація як пріоритетний напрямок реформування державної служби в Україні Digital Trends and Anti-Corruption Reforms in Public Administration: Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2023, с. 20–30.